

re^o rapportage

F&C Investments

4e kwartaal 2010

In dit nummer...

- VN-klimaattop in Cancún: opsteker?
- Inheemse bevolkingsgroepen en industriële groei: gaat dat samen?
- Een jaar van verandering in Australië: ondernemingsbestuur en klimaat
- De toekomst van duurzaam vastgoed
- Tien jaar in debat met banken:
  - Draait het allemaal om reputatie of wordt kredietkwaliteit door duurzaamheidsfactoren bepaald?
  - Kredietcrisis 2008: zijn de juiste lessen wel geleerd?
  - Opkomende markten: wint concurrentie het van duurzaam lenen?

F&C
Investments

Onze filosofie

reo® staat voor responsible engagement overlay:

- Benutten van het aandeelhouderschap van onze klanten en stimulering van betere zakelijke prestaties op de lange termijn door sterker beheer van risico's op het gebied van milieu, maatschappij en goed bestuur.
- Uitoefenen van onze invloed via stemrecht en actief aandeelhouderschap met behulp van de vaardigheden van één van de grootste gespecialiseerde duurzaamheidsteams ter wereld.
- Volledig implementeren van de Principles for Responsible Investment.

Vanwaar dit verslag?

Onze plicht aan u

F&C vertegenwoordigt u in de contacten met ondernemingen over milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur. Uw pensioenfonds heeft uw portefeuille aan ons toevertrouwd. Aan ons de taak om ervoor te zorgen dat de door u in portefeuille gehouden ondernemingen verantwoorde werkwijzen hanteren en hun activiteiten ontplooiën met het oog op succes op de lange termijn.

Als uw vertegenwoordiger hebben wij een belangrijke verplichting aan u. Wij moeten in het oog houden hoe ondernemingen: 1) met uw geld hun toekomstige groei denken te realiseren; 2) de bedrijfsrisico's beheren en minimaliseren, waaronder ook de risico's die samenhangen met milieu, maatschappij en goed bestuur; en 3) op langere termijn het financiële rendement veiligstellen.

Wat betekent dit in de praktijk?

Dit betekent dat wij, als uw vertegenwoordiger, actief de dialoog aangaan met het senior management van de ondernemingen in uw portefeuille(s), dat wij luisteren naar wat dat senior management te zeggen heeft en dat wij uw punten van zorg overbrengen.

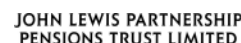
Daarnaast kan dit betekenen dat wij die ondernemingen in voorkomende gevallen aansporen het beter te doen. In het algemeen geldt dat wij daarbij ook onze stemrechten – uw stemrechten – uitoefenen op algemene en buitengewone algemene vergaderingen van aandeelhouders van ruim 3000 ondernemingen wereldwijd¹.

Transparantie: het mes snijdt aan twee kanten

Van ondernemingen eisen wij transparantie als verantwoord ondernemer, dus van ons mag u hetzelfde verwachten. Als de uiteindelijke eigenaar van de ondernemingen in uw spaar- en pensioenportefeuilles hebt u het recht te weten wat ondernemingsdirecties in uw naam doen met het geld dat u aan hen hebt toevertrouwd. En u hebt evenzeer het recht te weten hoe wij uw belangen hebben behartigd.

Bij F&C vatten wij deze verantwoordelijkheid uiterst serieus op. In dit kwartaalverslag geven wij tekst en uitleg over de vragen en opmerkingen die wij namens u bij ondernemingsdirecties hebben neergelegd, zodat zij weten wat hun aandeelhouders bezighoudt. U vindt een elektronische versie van dit verslag op: www.fandc.nl

reo® wordt bedreven namens:

Introductie: reo® gaat tweede decennium in

In 2010 bestond **reo®** tien jaar. Dit jaar is het eerste jaar van een nieuw decennium waarin F&C als belegger de dialoog aangaat. Aanleiding voor een geheel nieuwe publicatie met de naam **reo® Viewpoint. Viewpoint** wordt in de loop van het eerste kwartaal van 2011 geleidelijk ingevoerd ter vervanging van deze **reo® kwartaalrapportage**. Net zoals haar voorganger heeft ook **Viewpoint** korte, actuele verhalen over belangrijke aandachtspunten voor de actieve aandeelhouder. Ook wordt het hele spectrum aan duurzaamheidsthema's behandeld, waarmee de ondernemingen te maken krijgen die in de portefeuilles van F&C zijn opgenomen. Contacten met toezichthouders, beleidsmakers en handelsorganisaties worden daarbij natuurlijk niet vergeten. De **Viewpoint** is op verzoek van klanten veel korter, verschijnt vaker (gemiddeld iedere 3 weken) en is online beschikbaar. Wel wordt nog altijd ieder kwartaal een statistisch overzicht gegeven van het actief aandeelhouderschap van F&C.

Wij brengen u in 2011 graag op de hoogte van het laatste nieuws op het gebied van actief aandeelhouderschap en hopen dat u **reo® Viewpoint** met plezier zult lezen.

In deze laatste **reo®** rapportage treft u een overzicht van tien jaar betrokken aandeelhouderschap bij de banksector. We kijken terug op de manier waarop wij de evaluatie van niet-traditionele risicofactoren aan de kaak stelden toen de banken voor het eerst deze factoren meenamen in het kredietbeoordelingsproces – nog voordat de internationale kredietcrisis in 2008 losbarstte. Blijkt die bijna-ondergang van het bankstelsel echt voldoende motivatie voor banken om rekening te houden met risico's die buiten het traditionele model vallen? Het is afwachten.

We nemen een kijkje in Australië, waar hervormingen op het gebied van ondernemingsbestuur en klimaatverandering op stapel staan. En we grijpen terug op onze studie naar duurzaam vastgoed van 2009 met een analyse van de veranderingen van het afgelopen jaar: waar in zowel de ontwikkelde als de opkomende markten de sector vooruitgang boekt.

Karina Litvack,
Head of Governance &
Sustainable
Investment, F&C
Management Ltd

In dit verslag

Terugblik kwartaal: belangrijke acties

6-7

- Cancún: opsteker bij het aftellen naar 2012
- Inheemse bevolkingsgroepen en industriële groei: gaat dat samen?

Blik op ...

Een jaar van verandering in Australië: ondernemingsbestuur en klimaat

8

- F&C zet stem in over bezoldiging en diversiteit van het bestuur
- Bedrijven achter de broek gezeten over klimaatverandering

Blik op ...

duurzaam vastgoed 2010

9

- Opkomende markten: locatie, locatie, locatie
- Klimaatstrategieën winnen terrein ...

Blik op ...

de duurzaamheid van het bankstelsel?

10-11

- De kredietcrisis: zijn de juiste lessen wel geleerd?
- Beheersing duurzaamheidsrisico's: de vooruitgang in tien jaar
- En hoe zit het bij banken in de VS, Japan en de opkomende markten?
- Welke uitdagingen liggen er nog?

F&C stimuleert de naleving van de uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties. Aan de hand van het teken ♦ kunt u zien waar ons direct aandeelhouderschap raakt aan het terrein van het Global Compact inzake mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anticorruptie.

In dit rapport opgenomen ondernemingen

Terugblik kwartaal

blz. 6-7

Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen
AmBev	BR	Desarrolladora Homex	MX	Jindal Steel	IN	Unilever	NL
AngloGold Ashanti	ZA	Freeport-McMoRan	VS	Lonmin	VK	VS Securities and Exchange Commission (SEC)	VS
Arcelor Mittal	LU	GlaxoSmithKline	VK	Mexichem	MX	Vedanta	VK
BHP Billiton	AU	Grupo Mexico	MX	Novartis	CH	Wal-Mart	VS
BP	VK	HSBC	VK	Rio Tinto	VK	Walmart Brasil	BR
Chevron	VS	Hypermarcas	BR	Royal Dutch Shell	NL/VK	Wal-Mart de Mexico y Centroamerica	MX
Cosan	BR	ICA	MX	Santander Brasil	BR		

Blik op Australië

blz. 8

Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen
Asciano Group	AU	Computershare	AU	Qantas	AU	Woolworths	AU
BHP Billiton	AU	Fairfax Media	AU	UGL	AU	WorleyParsons	AU

Blik op duurzaam vastgoed

blz. 9

Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen
British Land	VK	Citycon	FI	Growthpoint Properties	ZA	Land Securities	VK
Capitaland	MY	Corporate Office Properties	VS	Klepierre	FR	Regency Centers	VS

Blik op banken

blz. 10-11

Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen	Bedrijf	Landen
Banco Compartamos	MX	Citigroup	VS	HSBC	VK	Sonangol	AO
Banco Itaú	BR	Credicorp	PE	Industrial & Commercial Bank of China (ICBC)	CN	Standard Chartered	VK
Banco Santander Brasil	BR	Credit Suisse	CH	JPMorgan	VS	UBS	CH
Barclays	VK	Deutsche Bank	DE	Lloyds	VK	Wells Fargo	VS
BBVA	ES	Goldman Sachs	VS	Rabobank	NL	YES Bank	IN
BNP Paribas	FR	Grupo Santander	ES	RBS	VK		

Activiteitenverslag – Hoe reo® helpt bij de implementatie van PRI

F&C bereikt met haar responsible engagement overlay een diepere en bredere betrokkenheid dan wie dan ook. Ook helpt F&C haar klanten de Principles for Responsible Investment (PRI) van de Verenigde Naties te implementeren. Wij onderscheiden ons door:

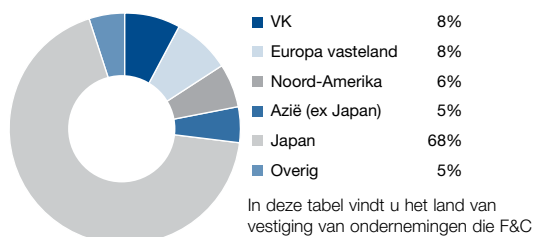
- Ons 18-koppig team van specialisten op het gebied van goed ondernemingsbestuur en maatschappelijk verantwoord ondernemen, dat in staat is de portefeuilles volledig te bewaken op risico's met betrekking tot milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur. Dit team zal waar nodig diepgaand en langdurig met individuele ondernemingen in gesprek gaan.
- Internationale betrokkenheid in alle markten.
- Volledige benutting van stemrecht. F&C oefent het stemrecht uit op alle aandelen van klanten wereldwijd en doet hier maandelijks verslag van.

Aantal aangesproken ondernemingen dit kwartaal

Programma	Aantal aangesproken ondernemingen
Goed ondernemingsbestuur	742
Bedrijfsethiek	116
Duurzaamheidsbeheer en verslaglegging	101
Milieubeheer	55
Diensten ecosystemen	28
Klimaatverandering	53
Arbeidsomstandigheden	66
Mensenrechten	64
Volksgezondheid	15

Totaal aantal aangesproken ² ondernemingen dit kwartaal	880
Aantal landen	37
Aantal vergaderingen waarbij is gestemd ³	815
Brieven aan directie over ondernemingsbestuur ⁴	454

Geografische verdeling

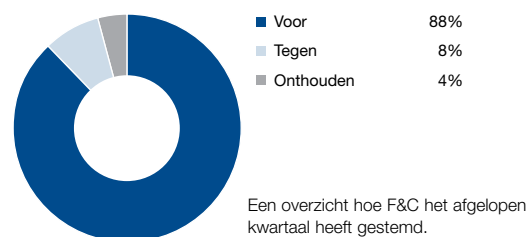
In deze tabel vindt u het land van vestiging van ondernemingen die F&C in het afgelopen kwartaal actief heeft aangesproken op hun beleid.

Overleg met ondernemingen

Een overzicht van het aantal keren dat F&C het afgelopen kwartaal met ondernemingen in overleg is getreden, persoonlijk en telefonisch.

Moties bij aandeelhoudersvergaderingen

Een overzicht hoe F&C het afgelopen kwartaal heeft gestemd.

Redenen voor stem tegen directie

Een overzicht van redenen waarom F&C zich het afgelopen kwartaal tegen de directie heeft uitgesproken.

² Ondernemingen kunnen op meerdere beleidspunten zijn aangesproken.

³ Dat wil zeggen, vergaderingen waarvoor F&C steminstructies heeft afgegeven.

⁴ Gegevens voor de periode 01/09/2010 tot en met 30/11/2010

⁵ Inclusief uitvoerende bestuurders in de Verenigde Staten.

Terugblik kwartaal

Samenvattend verslag

Mexico eerst

F&C is het afgelopen kwartaal naar Mexico City afgereisd voor gesprekken met de beurs over governance en de aanstaande introductie van een nieuwe duurzaamheidsindex. We hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt door daarnaast ook één-op-één te spreken met bouwbedrijven **ICA** en **Desarrolladora Homex** en met fluor- en mijnbouwconcern **Mexichem**. Met **Grupo Mexico** hadden we het over maatschappelijke risico's en de recente arbeidsconflicten bij de omvangrijke kopermijnactiviteiten, die met geweld gepaard gingen. Als laatste hebben we overlegd met **Wal-Mart de Mexico y Centroamerica**, het grootste supermarktconcern in de regio. Onderwerp van gesprek was de recente verbetering van het duurzaamheidsbeheer. Wij hebben van onze kant suggesties aangedragen voor de verbetering van de relatie met medewerkers en de grote aantallen binnenlandse toeleveranciers.

En toen naar Brazilië

Op uitnodiging van **Koninklijke Olie/Shell** is F&C vervolgens naar Brazilië afgereisd.

Met de kort geleden aangekondigde joint venture (\$ 12 miljard) met **Cosan**, de Braziliaanse marktleider in ethanol, verhoogt Shell haar belang in wat nog altijd de meest CO2-efficiënte biobrandstof van de eerste generatie is. Behalve een bezoek aan twee plantages en de daarbij behoren ethanolfabrieken heeft F&C in São Paulo één-op-één met Cosan gesproken. Onderwerp van gesprek was met name de controversiële staat van dienst op het gebied van ondernemingsbestuur en recente aantijgingen van slavernij. Vanwege dat laatste is Cosan zowel door **Walmart Brasil** als door 's lands nationale ontwikkelingsbank op de zwarte lijst gezet. Cosan is inmiddels van start gegaan met ambitieuze hervormingen van de werkwijzen op het gebied van milieu en maatschappij. Deze aanscherping is toch vooral een voorwaarde voor de deal met Shell. Verder zijn er uitgebreide bezoeken gebracht aan producent van consumentengoederen **Hypermarcas**, aan bier- en frisdrankenreus **AmBev** en aan **Santander Brasil**, de plaatselijke vestiging van de Spaanse financiële dienstverlener. Het gesprek ging over de manier waarop deze ondernemingen aanjagers van duurzame waarde in de bedrijfsstrategie opnemen.

Aanpak Congolese conflictmineralen

F&C heeft de Amerikaanse

Securities and Exchange Commission

(SEC) in een bijdrage op de hoogte gesteld van haar visie op de introductie van artikel 1502 in de Dodd-Frank-wet. Daarin wordt aangegeven hoe mineralen uit de Democratic Republic of Congo (DRC) kunnen worden gebruikt voor de financiering van conflicten en schendingen van de mensenrechten (vandaar conflictmineralen). In de wet worden nieuwe normen geformuleerd voor een 'DRC conflict-free' etiket op eindproducten. F&C heeft er echter vooral bij de SEC op aangedrongen zich in te zetten voor de ontwikkeling van een verantwoordelijke en duurzame mijnbouwsector, die banen schept, de transparantie van de inkomsten verbetert en bijdraagt aan politieke en economische stabiliteit. F&C is bang dat als deze nieuwe regels niet gepaard gaan met goede bewakingssystemen in de bedrijfskolom, ondernemingen gewoon geen mineralen meer uit de DRC zullen betrekken. Een destabilisatie is daarvan waarschijnlijk het gevolg, waardoor de regio nog kwetsbaarder wordt voor groepen die met hun de mijnbouwactiviteiten conflicten kunnen veroorzaken.⁶

Ook in het nieuws:

reo® F&C viert 10 jaar reo®

F&C heeft het afgelopen kwartaal een eendaags seminar voor klanten belegd ter ere van de tiende verjaardag van reo®. De dag stond in het teken van de resultaten op het gebied van actief aandeelhouderschap van de afgelopen tien jaar. Sprekers van toonaangevende ondernemingen als **Unilever** en **HSBC** discussieerden samen met het Wereldnatuurfonds en interne deskundigen van F&C over hoe bosbescherming goedkoop en effectief de uitstoot van broeikasgassen kan terugdringen en over de rol die de belegger hierbij zou moeten spelen. Sprekers van **Novartis**, **GSK** en de **Wereldgezondheidsorganisatie** bogen zich over het onderwerp medicijnen en de snelle groei van de opkomende markten. Opereren in deze landen heeft een transformatie doorgemaakt van liefdadigheid naar zakelijkheid, ondanks problemen als armoede en de zwakke bescherming van intellectueel eigendom. In de slotsessie over deugdelijk ondernemingsbestuur en de uitdaging waarvoor de belegger zich als 'rentmeester' gesteld ziet, bespraken **Lonmin**, **Eumedion** en de **Britse Financial Reporting Council** de merites van het vrijwillig toepassen van het 'pas toe of leg uit'-principe in vergelijking

met strakke regels. De centrale vraag was welke aanpak het uiteindelijk zou winnen.

Historisch akkoord over biodiversiteit

Het afgelopen kwartaal hebben 193 regeringen op de bijeenkomst van de **UN Convention on Biological Diversity** in Japan overeenstemming bereikt over een reddingsplan van 20 punten dat in 2020 het massaal uitsterven van plant- en diersoorten een halt moet hebben toegeroepen. F&C ijvert al jaren voor onmiddellijke ingrijpen ter bescherming van het natuurlijk kapitaal* en we zijn dan ook blij met dit akkoord. Uit een belangrijke studie waaraan F&C ook een bijdrage heeft geleverd, *The Economics of Ecosystems and Biodiversity*, blijkt dat de afbraak van de natuur de wereldeconomie alleen al in 2008 \$ 2-4,5 biljoen heeft gekost. F&C gaat nu vooral de ondernemingen waarin wordt belegd stimuleren om de in het akkoord overeengekomen herstelmaatregelen te steunen en door te voeren. Verder kan een nieuw benchmarking-instrument van het *Natural Value Initiative* op onze steun rekenen. Met dit instrument kan worden geëvalueerd hoe mijnbouw- en energiebedrijven de risico's en

kansen beheersen die samenhangen met hun effect op en afhankelijkheid van biodiversiteit en ecosysteemdiensten.

Wal-Mart stemt in met meer bestuurstoezicht

Het F&C-team in de VS is al meer dan tien jaar in gesprek met Wal-Mart. F&C heeft het afgelopen kwartaal samen met andere groepen beleggers een formele erkenning van Wal-Mart gekregen dat de Raad van Bestuur maatschappelijke kwesties actief moet beheersen: Wal-Mart heeft de expliciete beoordeling van maatschappelijke en duurzaamheidsinitiatieven aan het takenpakket van het Compensation, Nominating & Governance Committee toegevoegd - een verdere stap in de goede richting. Ondanks de enorme vooruitgang op het gebied van milieustrategie, is het concern nog altijd milpunt van belangrijke controverses over arbeidsomstandigheden, waaronder een enorme collectieve rechtszaak over discriminatie waar het Hooggerechtshof binnenkort uitspraak over doet en beschuldigingen van oneerlijke praktijken tegen vakbonden. F&C blijft over deze heikele punten actief in gesprek* met de topmanagers van Wal-Mart.

⁶ http://www.fandc.com/FundNets_FileLibrary/file/SEC_Submission_Re_Conflict_Mineral_Disclosure_under_Dodd_Frank_Section_1502.pdf

⁷ <http://www.cbd.int/>

⁸ www.teebweb.org

⁹ <http://investors.walmartstores.com/phoenix.zhtml?c=112761&p=irol-govCommittee&Committee=323#4>

Terugblik kwartaal: belangrijkste acties

Cancún: opsteker bij het aftellen naar 2012

In december 2010 kwamen de wereldleiders op de VN-klimaatop in het Mexicaanse Cancún bijeen om te werken aan een nieuwe overeenkomst ter vervanging van het Kyoto Protocol. Het doel? De opwarming van de aarde beperken tot 2°C boven het niveau van voor de industrialisering. De verwachtingen waren na het vastlopen van de klimaatop in Kopenhagen niet bijster hoog gespannen. Cancún bood uiteindelijk echter een beetje meer hoop: op vier belangrijke beleidsterreinen is vooruitgang geboekt. Terreinen waarvoor F&C zich altijd sterk heeft gemaakt¹⁰:

■ Bewaking, verifiëring en rapportage

CO₂-uitstoot: er is voortgang geboekt bij de formulering van nieuwe VN-richtlijnen voor de beoordeling van reductiedoelstellingen voor de CO₂-uitstoot en of landen zich daaraan houden. Daarnaast wordt gewerkt aan richtlijnen aan de hand waarvan kan worden beoordeeld of de ontwikkelde landen zich houden aan gedane beloftes om ontwikkelingslanden financieel te ondersteunen. Die richtlijnen vormen de hoeksteen van een

toekomstige deal over klimaatverandering: nationale overheden worden zo onder druk gezet om hun beloftes waar te maken en transparant te rapporteren over de verlaging van de CO₂-uitstoot.

■ **Een nieuw Green Climate Fund:** tegen 2020 komt onder toezicht van de Wereldbank maximaal \$ 100 miljard aan geldstromen bij de ontwikkelingslanden terecht. De nadruk ligt daarbij op een versnelde aanpassing aan klimaatverandering in de opkomende markten. Duidelijk moet echter nog worden wie dit geld gaat ontvangen en vooral ook wie het gaat ophoesten.

■ **Technologie met minder CO₂-uitstoot:** de top heeft een belangrijke doorbraak bewerkstelligd over de overdracht van technologie aan opkomende markten. Met het afgesproken raamwerk voor internationale samenwerking werden zwaarwegende bezwaren van de VS en andere landen over intellectuele eigendomsrechten ondervangen.

■ **Ontbossing:** er is een formeel raamwerk ('REDD¹¹') geïntroduceerd waarbinnen de ontwikkelingslanden een beroep kunnen doen op fondsen voor het ongemoeid laten van bossen en het herstel van afbraakterreinen. Het tegengaan van ontbossing is een van de goedkoopste manieren om de CO₂-uitstoot te verminderen. F&C heeft zich dan ook zeer sterk gemaakt voor deze belangrijke afspraak. Wel moet er nog heel wat gebeuren voordat het raamwerk is omgezet in een praktisch financieringsmechanisme.¹²

Cancún heeft aangetoond dat overheden wel degelijk bereid zijn om iets aan klimaatverandering te doen. Belangrijke landen als de VS, China en Rusland doen nog altijd alsof ze gek zijn en niemand wil als eerste over de brug komen. Zonder een wereldwijd bindend verdrag ter vervanging van het Kyoto Protocol wordt het gevaar van ernstige schade aan maatschappij en economie steeds groter. Dit wordt dan ook het speerpunt van de volgende onderhandelingsronde in Zuid-Afrika in 2011. Er is dan nog maar een jaar af te tellen voordat de bestaande overeenkomst afloopt.

Inheemse bevolkingsgroepen en industriële groep: gaat dat samen?

De olie- en gasprojecten van Shell in Canada; de bauxietmijn van **Vedanta** in het Indiase Orissa; de staalfabrieken van **Jindal Steel** in Andhra Pradesh (India); de biobrandstofgewassen van **Shell** in Brazilië. Het zijn maar een paar voorbeelden van projecten waar interessante ontwikkelingskansen op problemen stuiten in verband met het al jaren daar leven en wonen van de inheemse bevolking. Die inheemse groepen kennen vaak een lange geschiedenis van onderdrukking en marginalisering en worden ook vaak gekenmerkt door een speciale band met de grond en de aanwezige middelen. Over de hele wereld verzet de inheemse bevolking zich steeds vaker met hand en tand tegen industriële expansie. Bedrijven worden daardoor gedwongen rekening te houden met de unieke behoeften en rechten van deze bevolkingen. Doen ze dat niet, dan kunnen ze reputatieschade oplopen en te maken krijgen met vertragingen of zelfs intrekking van vergunningen.

F&C hamert al jaren op het belang van een stevige en constructieve relatie met de gemeenschap (waaronder inheemse bevolkingsgroepen) waarin ondernemingen opereren. En al helemaal bij ondernemingen in sectoren die flink effect hebben op de lokale omgeving en maatschappij. Een goed voorbeeld is mijnbouw, waar de afgelopen vier jaar veel vooruitgang is geboekt: zo hebben bedrijven als **Rio Tinto** en **BHP Billiton** inmiddels voortvarend beleid ontwikkeld dat recht doet aan de behoeften van ook de meest kwetsbare en gemarginaliseerde groepen.

Zo innoverend als sommige zijn, zo traag komen sommige andere ondernemingen op gang. Door de al maar groeiende vraag naar grondstoffen komen veel van die ondernemingen terecht in verafgelegen gebieden, zo zoek naar olie, ijzer en landbouwproducten. De (problemen van de) daar wonende inheemse bevolking kan niet worden genegeerd, niet door de ondernemingen zelf maar ook niet door beleggers die belang hebben bij het succes op de lange termijn van dergelijke activiteiten.

F&C heeft om de sectoroverschrijdende dialoog over deze kwestie op gang te krijgen, eind 2010 een workshop gehouden voor olie-, staal- en mijnbouwbedrijven¹³ alsook voor andere institutionele beleggers. De workshop was georganiseerd in samenwerking met de International Council on Mining & Metals¹³ en werd bijgewoond door vertegenwoordigers van 18 belangrijke ondernemingen, waaronder BP, Chevron, Shell, ArcelorMittal, AngloGold Ashanti, Freeport-McMoRan en Rio Tinto.¹⁴ Deelnemers wisselden ervaringen uit en bogen zich over vragen als: Hoe kunnen we de rechten en behoeften van inheemse bevolkingen integreren in de projectontwikkeling? Welke strategieën voor het delen van de voordelen van grondstoffenwinning werken het beste? Hoe verhouden de contacten met de inheemse bevolking zich tot die met andere groepen en dan met name met de regering van het gastland? Zonder het antwoord op deze vragen wordt het nog lastig voor ondernemingen om het volledige potentieel te realiseren van de vele interessante kansen die nieuwe middelen en technologieën te bieden hebben.

¹⁰ Global Investor Statement on Climate Change: Reducing Risks, Seizing Opportunities & Closing the Climate Investment Gap http://www.iigcc.org/_data/assets/pdf_file/0015/15153/Global-Investor-Statement.pdf
Cancún Communiqué: A call for business for ambitious, robust and equitable global action on climate change <http://www.cpsl.cam.ac.uk/pdf/The%20Cancun%20Communiqué%202010.pdf>

¹¹ Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries

¹² Zo moet het REDD-programma nog gekoppeld worden aan emissiehandelssystemen zoals het ETS in Europa. Dat dat niet het geval is, vormt een ernstige beperking op het bereik en de effectiviteit van REDD. Misschien kunnen bosbescherming en de CO₂-markten in bilaterale overeenkomsten worden samengebracht, bijvoorbeeld tussen de Amerikaanse staat Californië en de Braziliaanse staat Acre.

¹³ www.icmm.com

¹⁴ Onder de deelnemers bevonden zich verder Antofagasta, ARM, Cairn Energy, Goldfields, Goldcorp, Heritage Oil, MMG, Statoil, Teck, Vale.

Blik op... een jaar van verandering in Australië: ondernemingsbestuur en klimaat

Inleiding

Het jaar 2010 was een belangrijk jaar voor politieke hervormingen in Australië. Ondernemingsbestuur werd nader onder de loep genomen door de Productivity Commission van de overheid, terwijl de Cooper Review zich bezighield met de pensioensector. De Australische beurs, de ASX, kwam als reactie met een herziene versie van de corporate governance code, met daarin nieuwe bepalingen over de bezoldiging van bestuurders en genderdiversiteit. Op pensioenfondsen werd druk uitgeoefend om zich goed rentmeester te tonen voor de belanghebbenden. Het pensioenfondsbestuur kreeg formeel opgedragen om in de beleggingsstrategie rekening te houden met milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur.

F&C zet stem in over bezoldiging

De nadruk op bezoldiging is ook in het stemseizoen van 2010 weer onverminderd gehandhaafd. De Productivity Commission verlangt van de bedrijfsdirectie dat deze de bezoldigingsplannen goed op de bedrijfsstrategie afstemt, voor risico corrigeert, en betalingen vermijdt die mislukking belonen; F&C heeft haar stem ingezet om aan te dringen op betere informatievervalsing over de bezoldiging. We signaleren echter nog altijd een aantal zorgwekkende zwakke punten:

- Verband tussen prestatie en beloning. Deugdelijk ondernemingsbestuur wordt gekenmerkt door een duidelijk verband tussen prestatie en beloning. Dat verband ontbreekt echter vaak. Ondernemingen hanteren vaak maar één prestatie criterium voor de beloning van bestuurders of komen met algemene maatstaven die helemaal geen recht doen aan bepalende factoren voor de betreffende business. Weer andere ondernemingen doen al helemaal niet aan prestatiebeloning. Zo heeft F&C tegen het remuneratieverslag van **Computershare** gestemd uit protest tegen nodeloos vage prestatiedoelstellingen waarin geen enkel duidelijk verband met de bedrijfsstrategie viel te ontdekken. Van een remuneratiecommissie verlangen we dat deze duidelijke informatie over prestatiedoelstellingen verschaft en in de stemdocumentatie inzicht geeft in de afstemming daarvan op de belangrijkste bedrijfsdoelen. **Fairfax Media** was daarentegen een voorbeeld van 'good practice': de remuneratiecommissie heeft naar eigen inzicht de beloningen verlaagd met het oog op de zwakke prestaties tijdens de internationale financiële crisis.

- Vermijden van valse prikkels. De standaard Australische bezoldigingsregeling kan nog wel eens tot het verkeerde soort prestatie leiden. Zo wordt in veel gevallen een bonus direct uitgekeerd bij een wijziging van de zeggenschap of wordt er opnieuw getoetst als de prestatiedoelen niet worden gehaald. Wij zijn tegen voorwaarden waaronder een bonusregeling automatisch onvoorwaardelijk wordt: bestuurders zouden zo gestimuleerd kunnen worden tot het steunen van samenvoegen van afdelingen/ondernemingen die niet in het langetermijnbelang van de belegger zijn. Ook zijn we tegen opnieuw toetsen. De bestuurder krijgt via een achterdeur nog een kans op een bonus, terwijl er toch duidelijk niet is voldaan aan streefdoelen die eerder door aandeelhouders zijn goedgekeurd. Naar onze mening moet een risicobeloning altijd dat element van risico blijven behouden en beloning op basis van financiële prikkels mag in onze optiek alleen onvoorwaardelijk worden als de prestatiedoelen ook daadwerkelijk worden gehaald. In verband hiermee hebben wij dan ook tegen de beloningsregeling en de daarmee samenhangende aandelenuitkering bij **WorleyParsons** en **Asciano Group** gestemd. F&C staat daarentegen positief tegenover uitgestelde beloningsregelingen en langere prestatietermijnen, vooral in sectoren met een langere cyclus, zoals de mijnbouwsector. Steun is dan ook steun gegeven aan het remuneratieplan van de mijnbouwgi-gant **BHP Billiton**, waar een prestatietermijn van vijf jaar is geïntroduceerd.

Vrouwen in aantocht: nadruk op de diversiteit van het bestuur

Terwijl er in Europa door diverse overheden druk wordt gediscussieerd of er niet net als in Noorwegen quota's moeten komen om meer vrouwen in bestuursposities te krijgen, heeft Australië in de ASX-code de eis opgenomen dat ondernemingen openheid over diversiteit verschaffen. Als gevolg van deze herziening zijn Australische ondernemingen nu verplicht hun diversiteitsbeleid te publiceren en bekend te maken hoeveel vrouwen ze in de organisatie, het senior management en het bestuur hebben. F&C is begonnen met een evaluatie van ASX-genoteerde ondernemingen op basis van de diversiteit van het bestuur. Bemoedigend is dat een aantal bedrijven al een strategie ontwikkelen en doelstellingen bekendmaken voor de verbetering van de diversiteit op zowel organisatie- als bestuursniveau.

Qantas kwam bijvoorbeeld met een uitgebreide beloningsstrategie, die heel wat verder gaat dan alleen bestuursdiversiteit; de luchtvaartmaatschappij wil eind 2011 450 inheemse Australiërs in dienst hebben. **Woolworths** richt zich vooralsnog op de diversiteit van het bestuur: het concern stelt zich als streefdoel dat vrouwen in 2015 eenderde van de bestuurs- en executive functies bekleden.

Beleggers zitten bedrijfsleven achter de broek over klimaatverandering

Na de overwinning van de Australian Labor Party staat het Carbon Pollution Reduction Scheme weer op de beleidsagenda. Sterker nog: er zijn extra klimaatrisico's toegevoegd voor ondernemingen in sectoren die veel CO₂ uitstoten. Het bedrijfsleven zelf in Australië loopt echter niet zo hard. Het zijn de beleggers die de duimschroeven aandraaien: met aandeelhoudermoties worden bedrijven aangepakt die nog geen strategie voor klimaatverandering kunnen overleggen. Infrastructuurontwikkelaar **UGL** weigerde een dergelijk voorstel ter stemming te brengen. F&C heeft toen een proteststem afgegeven in de vorm van een onthouding bij de herverkiezing van een langzittend bestuurslid. F&C zal ondernemingen doorgaans stimuleren om de klimaatrisico's te beoordelen, een uitgangsscenario te bepalen voor de klimaatrisico's en een strategie te ontwikkelen voor toekomstige CO₂ wet- en regelgeving. ♦ F&C vraagt vooral van energie-intensieve ondernemingen met een hoge CO₂-uitstoot dat ze evalueren wat het effect van een eventuele CO₂-heffing is op de bedrijfskosten, de investeringsplannen en de concurrentiepositie. Daarnaast wordt ook aangedrongen op de publicatie van een allesomvattende strategie voor klimaatverandering.

Vervolgstappen

F&C zet ook in 2011 het actieve stembeleid voort, waarbij zowel voor als na het stemmen de dialoog wordt gezocht. We willen meer Australische ondernemingen aanspreken op klimaatverandering en met water samenhangende risico's, tegen de achtergrond van de internationale trend in energie-efficiëntie en groei op basis van weinig CO₂-uitstoot. Verder blijven we ons inzetten voor op prestaties gerichte bezoldigingsregelingen die zijn gecorrigeerd voor risico. Regelingen die goed zijn voor het management én de belegger. Bij ondernemingen met duidelijke tekortkomingen in diversiteit dringen we aan op de ontwikkeling van een diversiteitsstrategie.

Blik op... duurzaam vastgoed, update 2010

Inleiding

In 2009 is diepgaand onderzoek verricht naar de duurzaamheidspraktijken in de internationale vastgoedsector.¹⁵ Gebruik is daarbij gemaakt van een groep van 38 beursgenoteerde vastgoedbedrijven, die we hebben beoordeeld aan de hand van 17 maatstaven voor milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur (ook wel kort samengevat als 'duurzaamheid'). Uit ons onderzoek kwam een relatief brede distributie naar voren. Dat wil zeggen dat de 13 leidende ondernemingen beschikten over geavanceerde strategieën en operationele systemen, maar dat er een lange staart bestond van achterblijvers die nog moesten nadenken over het effect van duurzaamheidsfactoren op hun bedrijfsstrategie. Een jaar later hebben we de studie weer opgepakt en de vooruitgang geëvalueerd, in het bijzonder in het licht van de wereldwijde financiële crisis.¹⁶

De toekomst van duurzaam vastgoed: locatie, locatie, locatie

De vastgoedsector in de ontwikkelde en de opkomende markten staat een totaal andere toekomst te wachten, zowel economisch gezien als voor wat betreft duurzaamheid.

Voor de ontwikkelde wereld ligt de uitdaging van klimaatverandering vooral in de verbetering van de energieprestaties van bestaande bedrijven; immers, nieuwe gebouwen vertegenwoordigen slechts 2% van de totale voorraad. De bebouwde omgeving is daarentegen goed voor maar liefst 40% aan energieverbruik tijdens de volledige looptijd van een pand. Hier moet dan ook vooral worden gekeken naar het aanpassen van de oude voorraad aan de eisen van de nieuwe tijd. Dat is vooral kostbaar, ontwrichtend en levert minder in het oog springende efficiëntiebesparingen op dan het volledig vervangen van gebouwen. In het Verenigd Koninkrijk is in 2010 de Carbon Reduction Commitment in werking getreden. Dit is een goede eerste impuls gebleken om vastgoedmaatschappijen aan te zetten tot het meten en terugdringen van de CO₂-uitstoot.

In de opkomende markten ligt het evenwicht tussen vervanging en nieuwbouw daarentegen volledig andersom. Door de snelle verstedelijking is sprake van ongekende groei in utiliteits- en woningbouw. De autoriteiten stimuleren de opkomst van nieuwe steden en proberen op die manier de bevolkingsdichtheid van de belangrijkste steden tegen te gaan.

Vastgoedmaatschappijen in de opkomende markten hebben nog nooit zo'n geweldige kans gehad om de groeiontwikkeling los te koppelen van de hoge uitstoot, beperking van middelen en blootstelling aan klimaateffecten. Factoren waarmee de ontwikkelde markten wel worstelen. Door duurzaam te ontwerpen en te bouwen, kunnen ze de uitstoot van gebouwen en vervoer flink verlagen en zo steden creëren die de effecten van klimaatverandering in de toekomst het hoofd kunnen bieden.

F&C onderneemt actie

In vervolg op dit onderzoek hebben we de oorspronkelijke groep van 38 vastgoedconcerns in 2010 nogmaals langs dezelfde meetlat van 17 indicatoren gelegd. En om recht te doen aan de sterk ontwikkelende vastgoedtrend in de opkomende markten hebben we zeven bedrijven uit de opkomende markten aan onze steekproef toegevoegd:

Belangrijkste bevindingen:

■ **Strategie voor klimaatverandering steeds vaker aanwezig:** uit ons onderzoek blijkt dat vastgoedmaatschappijen inmiddels gericht en strategischer omgaan met energie-efficiëntie en klimaatverandering. In vergelijking met 2009 zijn er nu zes meer bedrijven (o.a. **Corporate Office Properties** en **Klepierre**) die informatie verschaffen over de uitstoot van CO₂ en/of reductiedoelstellingen. Volgens ons heeft dat te maken met meer druk van de kant van de overheid (EU Energy Performance of Buildings Standards), maar ook met meer concurrentie binnen de sector op basis van de energieprestaties.

■ **Meer transparantie over ethiek en anticorruptie:** nu anticorruptiewetgeving in de VS en Europa in toenemende mate wordt afgedwongen, zijn de vastgoedbedrijven ook transparanter over de gehanteerde managementsystemen (genoemd als zwak punt in ons verslag van 2009). Uit ons vervolgonderzoek blijkt dat de transparantie verbeterd en medewerkers beter worden geschoold ten bate van een sterkere cultuur van ethiek. Sommige Amerikaanse ondernemingen (**Regency Centers** is een voorbeeld) hebben de gedragscode nader aangescherpt en duidelijker gemaakt wat daar wel en niet onder valt alsook hoe een en ander wordt geïmplementeerd.

Ook het Britse **Land Securities** en **British Land** hebben de informatieverschaffing over anticorruptiesystemen verbeterd voorafgaand aan de inwerkingtreding van de UK Bribery Act 2011.

■ **Gestage toename van de gemiddelde duurzaamheidsscore:** ten opzichte van het gemiddelde van 44% in 2009 voor de oorspronkelijke steekproef is de duurzaamheidsscore in 2010 omhooggekropen naar 54%.¹⁷ De sterkste verbetering werd gemeld door het Finse **Citycon** en **Capitaland** uit Singapore. Eerstgenoemde verbeterde de score aanzienlijk van 40% naar 71% van de totale mogelijke score, door met een verstrekkende duurzaamheidsstrategie voor de dag te komen; ook Capitaland zag de score verbeteren na de publicatie van een gespecialiseerd duurzaamheidsrapport, waarin stakeholders informatie kunnen terugvinden over diverse duurzaamheidsfactoren (o.a. arbozaken en ketenmanagement).

■ **Opkomende markten - achterblijvers ondanks de beste kansen:** van de zeven 'opkomende bedrijven' in onze uitgebreidere steekproef scoorde **Growthpoint Properties** het hoogst. Het Zuid-Afrikaanse bedrijf geeft blij van een duidelijke betrokkenheid bij het milieu en klimaatverandering. Verder zijn er managementsystemen aanwezig voor zaken als arbeidsomstandigheden en de verantwoordelijkheid van toeleveranciers. In vergelijking met de onderzochte concerns in de ontwikkelde landen lag de score echter onder de helft van die van de originele steekproef, namelijk 25,5%.

Conclusie en vervolgstappen

Uit de feiten blijkt dat vastgoedconcerns bemoedigende stappen ondernemen om de belangrijkste werkwijzen op het gebied van duurzaamheid te verbeteren. In de volgroeiende markten is het bewustzijn en ook de geboekte vooruitgang het grootst. Toch liggen de kansen om echt een sprong vooruit te maken in de opkomende markten. F&C blijft actief in gesprek met vastgoedbedrijven over de invoering van goede werkwijzen op het gebied van duurzaamheid. ♦ De nadruk ligt daarbij vooral op vastgoedconcerns in de opkomende wereld die nu een uitgelezen kans krijgen om de duurzame steden van de eenentwintigste eeuw te bouwen.

¹⁵ Ga naar www.fandc.com/sustainablealeastatesecurities voor de volledige tekst van het onderzoek, getiteld Sustainable Real Estate Securities: How solid are your foundations?

¹⁶ De resultaten van het in 2010 geactualiseerde verslag worden in het eerste kwartaal van 2011 gepubliceerd.

¹⁷ Op dezelfde basis ('like-for-like'). In dit cijfer is geen rekening gehouden met de vastgoedbedrijven uit opkomende markten die in 2010 aan de steekproef zijn toegevoegd.

Blik op... banken: is het bankstelsel duurzaam?

Een bredere kijk op de lering die uit de kredietcrisis van 2008 is getrokken

In 2008 werd de wereld door de kredietcrisis in een schuldpositie gestort, die haar weerga niet kent. In eerste instantie lag de nadruk vooral - en terecht - op het voorkomen van een volledige instorting van het financiële systeem. Inmiddels zitten de belastingbetaler en de belegger hun wonden te likken en wordt er vooral nagedacht over het voorkomen van een herhaling. De vraag is dan ook: hebben we de juiste lessen wel geleerd? Blijkt die bijna-ondergang van het bankstelsel echt voldoende motivatie om rekening te houden met risico's die buiten het traditionele model vallen?

Met deze vragen heeft F&C bij de banken aangeklopt. In de afgelopen twee jaar hebben we naast onze inzet voor fundamentele bankhervormingen ook één-op-één gesprekken gehad met de belangrijkste banken waarin we beleggen. Hierbij kwamen onderwerpen als effectief bestuur, risicobeheer en bezoldigingsstrategie aan de orde.¹⁸ Banken hebben echter ook met andere risico's op de lange termijn te maken. Risico's die voortvloeien uit de blootstelling aan maatschappelijke en milieufactoren, die de kwaliteit van de activa en de toekomstige inkomstenstromen kunnen beïnvloeden. Factoren als klimaatverandering, druk op de watervoorziening, verlies aan biodiversiteit en bevolkingsgroei kunnen de maatschappelijke en economische relaties volledig ontwrichten en op zo'n grote schaal waarde vernietigen dat (al is de volledige reikwijdte nog onduidelijk) de kredietcrisis van 2008 kinderspel blijkt te zijn. Wij stimuleren banken om de kredietbeoordelings- en due diligence-processen nog eens goed onder de loep te nemen en zeker te stellen dat ze niet alleen de conventionele krediet-, markt- en operationele risico's bestrijken, maar ook risico's op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur. Risico's die de stabiliteit en de groei van het hele economische stelsel in gevaar zouden kunnen brengen.

Bankieren en de beheersing van duurzaamheidsrisico's: de geboekte vooruitgang in tien jaar

F&C is in 2001 voor het eerst gaan onderzoeken hoe banken omgaan met duurzaamheidsrisico's. Dat mondde uit in een maatgevende studie over tien leidende Europese banken en hoe deze milieurisico's in het kredietbeoordelingsproces integreerden.¹⁹ Slechts een paar banken (**Credit Suisse**, **Barclays** en **Lloyds**) hadden toen al door dat duurzaamheidsfactoren potentieel veel invloed op het financiële resultaat konden hebben. Maar ook deze voorlopers beschouwden het reputatierisico toch als het belangrijkste aandachtsgebied. Het lijkt geen twijfel dat reputatie er voor banken toe doet. Toch blijkt er steeds duidelijker een verband tussen duurzaamheidsrisico's enerzijds en het risico van wanbetaling en kredietkwaliteit anderzijds. En zeker nu stakeholders de link beginnen te leggen tussen vertoond gedrag vandaag en de effecten morgen.

We zijn inmiddels tien jaar verder. Steeds meer banken zijn overtuigd geraakt van het nut van een sterk beheer van de duurzaamheidsrisico's. De Equator Principles²⁰ uit 2003 waren het keerpunt: ineens namen banken zelf het voortouw in de integratie van maatschappelijke en milieucriteria in projectfinancieringen. Echter... projectfinanciering vormt doorgaans maar een heel klein deel van de leningenportefeuille van een bank. En dus ijvert F&C voor de invoering van deze werkwijze in alle bankactiviteiten: van het lenen aan bedrijven tot investment banking en advisering.[♦]

In onze activiteiten hebben we te maken gehad met meer dan 90 banken in 35 landen. En hebben ons daarbij altijd gericht op een breed spectrum duurzaamheidsthema's die buiten de geijkte paden van het ondernemingsbestuur vallen. Voorbeelden zijn onder andere:

- De betrokkenheid van **Barclays** bij het controversiële project rond de bouw van de Narmada-dam in India. We ijverden voor de juiste implementatie van de Equator Principles in de projectfinanciering (2004).

- In een gezamenlijke publicatie met KPMG onder de titel *Banking on Human Rights: Confronting human rights in the financial sector*²¹ (2004) analyseerden we de aanpak van mensenrechtenrisico's van **HSBC**, **Rabobank**, **UBS** en nog zes andere banken. Mede als gevolg hiervan is F&C toegetreden tot de UNEP FI Human Rights Work Stream²² (2004-2009).[♦]
- Leningen van **Standard Chartered** aan **Sonangol**, de staatsoliemaatschappij van Angola. Met het oog op het enorme misbruik van mijnbouwinkomsten door de Angolese overheid hebben we aangedrongen op een systematischer integratie van duurzaamheidsfactoren in de analyse van het landensrisico. Deze exercitie mondde uit in een workshop die we samen met het Britse Ministerie van Financiën organiseerden. Onder de titel 'Transparency Initiatives in Extractives Industry Finance' richtten wij daarin het vizier op met olie gefinancierde leningen en het gebruik van opbrengsten.²³ (2003-2005).[♦]
- **Barclays**, **BBVA**, **Citigroup**, Banco de Credito del Perú (**Credicorp**), **Banco Itaú**, **Deutsche Bank**, **HSBC**, **RBS**, **Grupo Santander**, **Standard Chartered** en **Wells Fargo** kregen van ons inhoudelijke feedback over de gehanteerde werkwijze bij de duurzaamheidsrapportage (2006-2010).
- De financiering door **HSBC** van een Aziatisch bosbouwbedrijf dat werd beschuldigd van illegale houtkap was voor ons reden om ons in te zetten voor een stringenter toepassing van met duurzaamheid samenhangende kredietrichtlijnen voor allerlei soorten financiering. Hieronder vallen zaken als investment banking en het garanderen van schulden en aandelen (2007).[♦]
- **Barclays**, **BNP Paribas**, **Citigroup**, **Goldman Sachs** en **JP Morgan** hebben we aan de tand gevoeld over de beoordeling van de juridische en reputatierisico's van de deelname aan de verstrekking van een controversiële lening aan een Russische oliemaatschappij (2007).[♦]
- **RBS** en **Santander** hebben we gevraagd om ook het risicobeleid en de risico-instrumenten van **ABN AMRO Bank** over te nemen, nadat in 2008 de activa van de Nederlandse bank waren verworven (2008).

¹⁸ Zie ook <http://www.fandc.com/new/Institutional/default.aspx?id=94094#75988> voor reo® kwartaalrapportages waarin het bankwezen voorkomt, zoals in het vierde kwartaal van 2008, het eerste, tweede en vierde kwartaal van 2009 en het tweede kwartaal van 2010. Verder verwijzen wij naar de publicatie "Banks and the Credit Crunch – where do we go from here?" op http://www.fundnets.net/fin_filelibrary/file/co_gsi_Banking_Final.pdf

¹⁹ A Benchmarking Study: Environmental Credit Risk Factors in the Pan-European Banking Sector, F&C, september 2002. De bestudeerde banken waren Barclays, RBS, Credit Suisse, Santander Central Hispano, Unicredito Italiano, ING, Standard Chartered, Lloyds TSB en Société Générale.

²⁰ De Equator Principles zijn vrijwillige normen voor de bepaling, beoordeling en beheersing van de maatschappelijke en milieurisico's in projectfinanciering. Deze principes zijn door particuliere banken ontwikkeld onder aanvoering van Citigroup, ABN AMRO, Barclays en WestLB. Inmiddels worden de Equator Principles door 67 financiële instellingen onderschreven.

²¹ Zie ook http://www.us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs/Banking%20on%20Human%20Rights_FC_KPMG.pdf. Andere banken die in de studie voorkwamen waren ABN AMRO, Credit Suisse, Morgan Stanley, RBS en Standard Chartered.

²² Het doel van de UNEP FI Human Rights Work Stream (2007-09) was om de risico's en kansen op het gebied van de mensenrechten voor zover van toepassing op de activiteiten van financiële instellingen in kaart te brengen.

²³ Deelnemers aan deze workshop waren onder andere Barclays, Deutsche Bank, JPMorgan Chase, RBS, Standard Chartered en UBS.

- Bij **Banco Compartamos** in Mexico was de schijnwerper gericht op de gekozen benadering bij de zekerstelling van de kredietwaardigheid ondanks de financiële crisis alsook op het uitbreiden van het bereik van de microfinancieringsactiviteiten (2008).
- **Industrial & Commercial Bank of China (ICBC)** hebben we aangespoord om het 'groene' kredietbeleid ook in te bouwen in het kredietrisicoraamwerk door specifieke milieunormen te verbinden aan leningen voor sectoren die een hoge CO₂-uitstoot veroorzaken, maar ook door meer leningen te verstrekken aan sectoren die maar weinig CO₂ uitstoten (2009)*.
- 25 banken in de opkomende landen, die wij hebben gestimuleerd om duurzaamheidsafwegingen mee te nemen in de kredietverlening²⁴ (2010).

Naast één-op-één gesprekken heeft F&C de afgelopen tien jaar actief bijgedragen aan een verhoging van de standaarden in de sector als geheel. Zo hebben wij deelgenomen aan het consultatieproces in 2006 over de herziene **Equator Principles** en hebben we ons aangesloten bij het **Climate Principles**-initiatief²⁵ (2010).*

Wat is er bereikt?

De situatie bij de belangrijkste banken is nu - tien jaar later - niet meer terug te herkennen. Die vooruitgang is echter ongelijk verdeeld: het is maar een klein groepje banken dat de noodzaak van effectieve beheersing van duurzaamheidsrisico's begrijpt. Kritieke massa om echte verandering in het gedrag van de sector te bewerkstelligen, is er nog altijd niet, zoals wel blijkt uit de oorverdovende stilte van de meeste banken in de VS, Japan en de opkomende markten. Vooral die laatste groep is een lastige, omdat de economische groei in de wereld toch vooral uit de opkomende landen afkomstig zal zijn. Bank en de opkomende wereld geven veelal blij van weinig bewustzijn danwel een geringe wil of hebben te weinig vermogen om zich bij de concurrentie om klanten veel aan deze zaken gelegen te laten liggen.

Er zijn echter wel wat lichtpuntjes in het duistere bankenlandschap: de indrukwekkende werkwijze bij Braziliaanse instellingen **Banco Santander Brasil** en **Itaú**, **Credicorp** in Peru, **ICBC** in China en bij de **YES Bank** van India toont aan dat er wel degelijk iets verandert. Uit onze gesprekken met deze banken blijkt een enorme inspanning om financiële diensten binnen het bereik te brengen van de groep mensen die slecht toegang heeft tot bancaire diensten (**Credicorp**, **YES Bank**) en ook om veeleisende normen op het gebied van milieu en

maatschappij na te leven (**Santander Brasil**, **Itaú**). Wij zien onze eigen toekomstige taak vooral liggen bij:

- Het bevorderen van een degelijk beleid voor de kredietverlening, dat al te voortvarend lenen tegengaat en voorziet in solide risiconormen.
- Het stimuleren van innovatieve oplossingen waarmee financiële inclusie kan worden bereikt.
- De integratie van duurzaamheidsrisico's in het gehele raamwerk voor kredietrisico.

F&C stroopt de mouwen op

Als kredietverschaffer en vertrouwd adviseur is voor banken een potentieel zeer belangrijke rol weggelegd als aanjager van positieve veranderingen. En toch lopen maar weinig bankrelaties of transacties stuk als er iets misgaat bij de beheersing van de duurzaamheidsrisico's. Dit gebeurt alleen nog als het krediet- en reputatierisico ook te groot blijkt. De beste manier om een gedragsverandering bij klanten te bewerkstelligen, is om effectief de dialoog aan te gaan en zo de relatie beter te benutten.

Uitgaande van deze situatie dringt F&C er dan ook vooral bij banken op aan zelf strategieën te ontwikkelen aan de hand waarvan ze met de klant over relevante duurzaamheidskwesties in gesprek kunnen. Zo hebben we alleen al in 2010 overlegd met **HSBC** over de aanpak van haar klanten die actief zijn in palmolie in Zuidoost-Azië; zaten we met **Credit Suisse** en **Citigroup** om de tafel over de aanpak van bedrijven die handelen in landbouwproducten en het ontwikkelen van een katoeninkoopbeleid waarmee iets wordt gedaan aan de kinderarbeid in de katoenvelden van Oezbekistan; hebben we **Banco do Brasil** aangemoedigd in gesprek te gaan over de zorgen op het gebied van milieu en maatschappij van belanghebbenden met de bouwpartners van een dam die in het Amazonegebied van Brazilië is gefinancierd.

Wij zeiden...

“It's one thing if your potential borrower is dumping cyanide in a river, but if they're dumping carbon dioxide into the air, which is not exactly illegal – what do you do? Banks are in kind of a quandary, because they are competing for business, and if they get holier-than-thou and start to play policeman, they risk allowing other banks to take that business.”

Banks make a shift towards greener lending, The New York Times, 30 augustus 2010

Daarnaast hebben we de relatie van **Deutsche Bank** met olie- en gasmaatschappijen in Turkmenistan aan de kaak gesteld, met als doel corruptie en het witwassen van geld te ontmoedigen.*

Uit concurrentie- en klantvertrouwelijkheids-overwegingen ligt het voor banken lastig om iets los te laten over hun contacten met klanten. Wij blijven er echter bij banken op aandringen om hierin een weg te vinden en een werkwijze aan de dag te leggen, waaruit blijkt dat zij zich inzetten voor verandering op duurzaamheidsgebied.

Hoe nu verder?

Ondernemingen breiden steeds verder uit naar activiteiten waaraan belangrijke duurzaamheidsrisico's kleven en dat vaak ook nog in landen met een zwak juridisch en toezichtkader. En de banken staan te dringen om daarvoor de financiering te leveren. De grote uitdaging nu is om herhaling van de fouten die de jongste crisis hebben veroorzaakt te voorkomen – namelijk om risico's te negeren, die niet tot het bekende rijtje risico's behoren. Het effect van die langetermijnrisico's wordt nog vele malen erger als we niet de juiste lering trekken uit het ontwrichtende potentieel van een falende markt.

F&C blijft er overal ter wereld bij banken op hameren om langetermijn duurzaamheidsontwikkelingen als een potentieel concurrentievoordeel te zien. En om daar ook het risicobeheer en de bedrijfsontwikkelingscapaciteit op toe te snijden. We richten ons hierbij op de volgende aspecten:

- Samen met de belangrijkste banken in onze beleggingsportefeuilles werken aan een sterke bestuursstructuur, duurzaam financieel beleid en duurzaam financiële instrumenten alsook een gedegen aanpak van de actieve discussie met klanten over duurzaamheidskwesties.
- Bij banken aandringen op verbetering van de rapportage over duurzaamheid.
- Actief in gesprek gaan met banken, bedrijven en beleidsmakers over onze deelname aan de Climate Principles. Hierbij zetten wij ons in voor veeleisende normen voor kolengestookte elektriciteitsopwekking en andere sectoren die gevoelig zijn voor het klimaat*.
- De dialoog met de belangrijke banken in de opkomende landen verder uitdiepen en ijveren voor verantwoorde en duurzame werkwijzen in de financieringsactiviteiten.

²⁴ Wij hebben gesproken met banken in Mexico, Colombia, Chili, Brazilië, Nigeria, Zuid-Afrika, Egypte, Polen, Turkije, China, India, Indonesië, Maleisië, Zuid-Korea en Thailand.

²⁵ Tot de andere leden behoren onder meer HSBC, Standard Chartered en BNP Paribas. In dit initiatief, dat kan rekenen op de steun van de Climate Group, verplichten leden zich tot zes uitgangspunten, variërend van het minimaliseren van de eigen CO₂-uitstoot tot actief het gesprek met de klant aangaan en op zoek gaan naar manieren om een economie te scheppen die minder op fossiele brandstoffen draait, en contacten met beleidsmakers ter ondersteuning van de ontwikkeling van gedegen beleid op het gebied van energie en klimaatverandering. De Climate Principles-groep werkt momenteel aan de ontwikkeling van gedetailleerde prestatienormen voor banken en verzekeraars met klanten in sectoren met een hoge CO₂-uitstoot, zoals kolengestookte elektriciteitsopwekking.

F&C gaat voor goud

Het bieden van zeer succesvolle beleggingsoplossingen is slechts een onderdeel van ons dienstenpakket. Als gedreven vermogensbeheerders zijn we vastbesloten om koploper te worden op alle onderdelen in onze branche.

F&C werd in 2010 voor het vijfde jaar op rij onderscheiden met de 'Gouden Standaard' in de categorie Vermogensbeheer. Wij beschouwen dit als een bijzondere prestatie, temeer daar slechts enkele andere bedrijven het voorrecht hebben gehad om deze onderscheiding in ontvangst te nemen. De Gouden Standaard heeft tot doel om bedrijven in de schijnwerpers te zetten die zich in de financiële sector niet alleen op het gebied van dienstverlening onderscheiden, maar ook op vijf andere belangrijke aspecten, te weten:

Financiële kracht

Het vermogen om te voldoen aan de verwachtingen van de cliënt en die zelfs te overtreffen.

Expertise en ervaring

De beschikking over uitstekende expertise en geschiktheid als vermogensbeheerder.

Service

Het vermogen om op effectieve wijze een relatie met de cliënt op te bouwen en te onderhouden.

Fair value

Het vermogen om te bepalen of cliënten waar voor hun geld krijgen.

Vertrouwen

Het vermogen om een vertrouwensrelatie met cliënten op te bouwen. De "Gouden Standaard" is dan ook één van de moeilijkste en meest prestigieuze onderscheiding die in de financiële sector te ontvangen zijn.

WINNER

Responsible Investment

Producten

F&C biedt een breed pakket aan beleggingsoplossingen voor pensioenfondsen, liefdadigheidsinstellingen, verzekeraars en overige organisaties. We bieden niet alleen de mogelijkheid tot discretionair vermogensbeheer, maar ook tot participatie in onze institutionele beleggingsfondsen. Verder beleggen wij in diverse regio's zakelijke waarden en vastrentende waarden.

Onze strategie is gebaseerd op vier pijlers:

- Partnership
- Overlaystrategieën
- Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
- Specialistische producten

Wat zou er beter kunnen?

Wij hopen dat wij uw zorgen en aandachtspunten goed voor het voetlicht hebben gebracht. Maar wij willen dat graag zeker weten en stellen uw inbreng dan ook zeer op prijs.

Graag horen wij van u wat u wilt dat er met uw geld wordt gezegd.

Voor vragen en/of opmerkingen kunt u contact opnemen met uw accountmanager. U kunt uw commentaar ook per post opsturen naar:

F&C Netherlands B.V.
Postbus 75471
1070 AL Amsterdam

Contact

Kantoren

Verenigd Koninkrijk

Tel: **+44 (0) 20 7011 5111**

Ierland

Tel: **+353 (0) 1 436 4000**

Nederland

Tel: **+31 (0) 20 582 3000**

Portugal

Tel: **+351 (0) 21 0033200**

Frankrijk

Tel: **+33 (0) 1 78 42 40 92**

Duitsland

Tel: **+49 (0) 69 308 55 098**

Verenigde Staten

Tel: **+1 (0) 617 426 9050**

Zwitserland

Tel: **+41 (0) 22 747 7714**

Spanje

Tel: **+44 (0) 20 7011 5398**

Hong Kong

Tel: **+(852) 3965 3160**

Hoofdkantoor

Verenigd Koninkrijk

Tel: **+44 (0) 20 7628 8000**

Website: **www.fandc.com**

Belangrijke informatie

De in dit document weergegeven informatie was bij F&C bekend op 31 december 2010, tenzij anders vermeld. Dit document is uitsluitend bedoeld voor de geadresseerde en dient niet te worden verstrekt aan niet-professionele beleggers en/of andere derden. De informatie die verschaft wordt in dit document is alleen bedoeld ter informatie. REO diensten kwalificeren niet als individueel vermogensbeheer danwel als het geven van beleggingsadvies. Dit document wordt uitgegeven door F&C Netherlands B.V., in Nederland gereguleerd door de Autoriteit Financiële Markten (AFM) © Copyright F&C Netherlands B.V. 2011.

F&C/7180 01/11

Expect excellence